

Josip Germ, akad. slikar.

(Spisal dr. Fr. L.)

Minulo je leto dnij, odkar je priredil v Ljubljani malo razstavo slik umetnik Josip Germ. Tedaj nismo govorili o njej, ker smo hoteli o priliki podati celotno sliko našega umetnika. Zdi se nam, da smo skoro tudi dolžni to storiti, zakaj Jos. Germ je priredil za naš list nekoliko slik, pa je bil tudi v zvezi z njim ves čas njegovega umetniškega razvoja. Tedaj, ko je naš list začel objavljati slike, oglasil se je takoj Jos. Germ in uredništvu poslal z dunajske akademije portret Strossmayerjev na ogled s tem namenom, da bi ga kakemu prijatelju umetnosti prodali. Odtlej smo ga pazno spremljali na poti njegove izobrazbe, dokler ni stopil lani z razstavo v javnost kot izšolan umetnik. Na tej stopinji je treba umetniku, da ga pozna občinstvo, in tega mu je treba tako kakor ribi vode in tici zraka. Zato naj naše slovensko občinstvo natančneje spozna tudi mladega akadem. slikarja Josipa Germa.

Josip Germ ¹⁾ se je porodil dné 22. svečana l. 1869. v Adlešičih pri Črnomlju. Njegov

¹⁾ Tako se piše in se pisati hoče naš umetnik, ker se je tako pisal tudi njegov oče. Pripomnili pa bi mu, da se treba ozirati tudi na našo sedanjo

„Dom in svet“ 1899, št. 19.

oče Matej je bil tu učitelj in je dajal tudi svojim otrokom prve nauke. Gimnazijo je obiskoval v Novem mestu in jo z odliko dovršil l. 1889. A ob onem času ga je zadel hud udarec. Umrli mu je skrbni oče dné 19. grudna l. 1888. in ostala mu je mati vdova

z osmero otroki. Da so gmotne razmere neugodno pritiskale na družino, je umevno, ker vdova je dobila le malo penzijo 216 gld. na leto. Vendar je naš Josip po nasvetu svojega učitelja Sturma, ki je poznal slikarski talent svojega učenca, posvetil svoje moči slikarstvu in odrinil na dunajsko „akademijo upodablajočih umetnostij“. Njegov brat Matej je tudi dovršil srednje šole v Novem mestu in deluje sedaj plodovito kot župnik v Rajblu na Koroškem. Najmlajši brat Gabrijel je pa pravnik na praškem vseučilišču. Mati vdova s peterimi hčerami živi v Novem

mestu. Tako je iz te dobre učiteljske rodbine izšel vrl zarod, ki obeta še mnogo dobrega v prid svoji domovini.¹⁾

splošno pisavo. Kakor ne pišemo več *germ* ampak *grm*, tako bi se moralo pisati tudi lastno ime Grm.

¹⁾ Očetov brat Janez Germ je župnik v Škocijanu pri Dobravi in je letos obhajal zlato mašo.

Slikal Jos. Germ.

Josip Germ.

Slikal Jos. Germ.

Posnetek po Rembrandtu.

Na Dunaju se je Josip Germ izobraževal štiri leta. Tri leta je bil v splošni slikarski šoli prof. L'Allemanda, jedno leto pa v specialni šoli profesorja Eisenmengerja. Dobival je nekoliko podpore od kranjskega deželnega odbora, da je mogel vztrajati v dragih študijah. V oni dobi je narisal tudi za naš list nekaj portretov in pokrajinskih slik. Kazal je že tedaj oni umetniški značaj, ki se je razvijal čim dalje krepkeje: natančnost v izražanju istine in skrbno tehniko.

Dobo jednoletnega prostovoljca je hotel odslužiti v Pragi, kamor ga je že nekdanj gnalo.

Tu je vstopil v slikarsko akademijo in nadaljeval ne samo z velikim uspehom, ampak tudi z večjo zadovoljnostjo kakor na Dunaju svoje izobraževanje. Deloval je tri leta v atelieru Brožikovem, dobil dvakrat prvo ceno za svoje izdelke in najboljša izpričevala. Toda tukaj ga je večkrat stiskala skrb za kruh, zakaj deželne podpore ni dobival

nobene in tudi državne štipendije ni mogel izprositi. Moral si je za to celo dobo poleg svojih študij zaslužiti več, kakor je potreboval sam zase. Imel je pa ob tem tudi mnogo sreče. Slikal je portrete, za ljubljanski magistrat diplome, delal pri Brožiku, poučeval v slikanju in si s tem pridobil mnogo izkustva. In tako je vendar-le dosegel, po čemer je vedno hrepenel: postal je samostojen slikar. Priredil si je svoj atelier v Pragi; poleg tega je tudi dobil službo učitelja za risanje na Strakovi akademiji.

S tem smo ob kratkem načrtali pot slovenskega umetnika, pot, ki ni bila gladka in prijetna, pa je bila tem boljša za to, da ga je silila k delu, vnela za visoke cilje in mu krepila voljo. Zmerom mu je bilo treba skrbeti za vsakdanje potrebe, mnogokrat je morala umetnost služiti tej skrbi, vendar mu ni ta neugodnost nikdar potrla poguma.

Jeseni lanskega leta je priredil Josip Germ razstavo svojih slik v ljubljanskem Rudolfinumu. Razstavil je 32 slik. Olikano občinstvo jih je hodilo dokaj pridno

Jos. Germ.

Priatelj živalic. (Studija.)

obiskovat. Umetnik ni namerjal pokazati morda svojih nazorov o slikarstvu, ampak pokazati je hotel, kaj je dosegel v dobi svojih študij, in opozoriti svoje rojake nase. Upamo, da se mu je ta namera tudi dopolnila. Četudi so ga mnogi rojaki dobro poznali iz njegovih risarskih del, ki jih je napravil ali za naš list, ali za družbo sv. Mohorja, ali za zasebne namene, vendar jim je ta razstava šele prav pokazala našega slikarja v pravi podobi. Zato mu je tedaj ljubljanski magistrat takoj izročil večje delo, in delo se mu obeta tudi z drugih strani.

Posebej se nam zdi potrebno navesti slovstveno in narodno delo, pri katerem je s svojo umetnostjo sodeloval Josip Germ, in to je krasna knjiga Mohorjeve družbe, lani izdana v proslavo cesarjevega jubileja, z imenom: „Naš cesar“. Germove risbe v tej knjigi bi bile še pridobile mnogo s tem, da bi bil umetnik porabil preprostejšo tehniko. Navaden ogledovavec niti ne misli, koliko truda, koliko drobnega dela je s takimi slikami, kakršne je narisal Germ za to knjigo.

Josip Germ je sedaj v najlepših letih. Na razpolago so mu najboljše moči, da ustvari za svoj narod znamenita dela. Skrbna in krščanska domača vzgoja in trdi boj za življenje sta ga učila svoje moči zbirati in krepiti, ne pa jih tratiti z uživanjem. Zato je naš umetnik jako trezen mož, jasnih mislij, dostojnega, resnobnega vedenja, odločnih besedij. Zabave ne išče, ako mu ni prilike za umetniški užitek. Poleg slikarstva jako ljubi tudi glasbo in je vrlo izvežban pevec. Rad poje v pevskih dijaških besedah. V občje je kot prijazen značaj vedno vnet za dijaštvo in v Pragi je z jugoslovanskim dijaštvom v neprestani dotiki, ker rad sodeluje v društvih.

Ne smemo tudi prezreti, da je naš umetnik vsestransko izobražen. Poleg gimnazijskih naukov si je prizadeval pridobiti si ono omiko, ki je potrebna uglednemu umetniku sedanje dobe. Ni nam treba poudarjati, kako pravo je to načelo. Ali more imeti umetnik brez temeljite izobrazbe res vzvišene, znamenite ideje? Ali ni vse življenje samo posnavec brez napredka? — Zlasti se odlikuje Jos. Germ s slovanskim mišljenjem, zato mu je najljubše v zlati Pragi, kjer ga čislajo tudi bratje Čehi.

Ko smo Josipa Germa spoznali v življenju, v študijah in po značaju, ozrimo se sedaj natančneje v njegovo umetniško delavnico.

Slikal Jos. Germ.

V nedeljo iz cerkve.

Josip Germ, akad. slikar.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Konec.)

Govorečim o Germovih slikah nam ni namen, da bi opisali in označili vse njegove slike in vsako posebej, ali da bi od poteze do poteze sledili njegovemu čopiču, razkladali način njegovega dela, omenjali vse naslikane osebe in zabeleževali leto in dan, ko je to dovršil in začel ono: marveč le splošni značaj, glavno smer in temeljne nazore mladega umetnika hočemo ob kratkem razložiti in sicer v umevnih izrazih, brez tehniških ali strokovnih podrobnostij. Omeniti moramo tudi, da se oziramo skoro samo na slike, ki so bile v lanski razstavi, in teh je bilo 32. Seveda niso te njegove vse; zakaj nekatere niso bile primerne za razstavo, drugih pa ni mogel razstaviti, kakor so n. pr. portret strica župnika, slika sv. Frančiška i. dr.

Jos. Germ je v prvi vrsti — ako ga sodimo po delih, ne toliko po njegovem nagnjenju — portretist. Zaznamek razstavljenih slik nam podaje 23 številke portretov in študij. K temu delu so ga silile pač razmere; ob enem je pa s portreti in študijami človeške glave prodiral v skrivnosti prvega slikarskega predmeta — človeškega obraza. Brez dvoma ga je k temu nagibalo tudi lastno teženje, kakor nagiblje sploh vsakega pra-

vega umetnika. Razstavljene slike, portreti in študije, nam kažejo človeško postavo v raznih oblikah in okoliščinah, v različni svetlobi, starosti, moške in ženske; v vseh pa opažamo, ako izvzamemo umetnikov lastni portret, čisto prirodo, zmerno istino brez posebnega idealizovanja. Ker ni ravno dolga

ona doba, v kateri so ustvarjene vse te slike, ne moremo govoriti o raznih perijodah v umetnikovem razvoju; k večjemu bi smeli trditi, da je njegov lastni portret izdelan v drugem duhu kakor ostali portreti. Bolje pa se nam zdi reči, da je njegov lastni portret, ki so ga naši naročniki ogledovali na strani 577. našega lista, izdelan skrbneje, natančneje in nekam glaje kakor večina slik. Da bi bil dosegel večji umetniški efekt, je rabil slikar na obrazu močne kontraste; na obrazu odseva krepko svetloba in se izvija iz

Slikal Jos. Germ.

Portret.

jako temne sence. Postava do kolen je tudi temna in se ne more živahno kazati ob ozadju. Četudi je torej temote nekoliko preveč, in so kontrasti preživi, vendar je efekt jako krepak in je utisk te slike prav ugoden. Pripomniti je, da je portret svojemu izvirniku jako podoben, da je karakteristika prav dobro zadeta, in da bo ta slika vedno zna-

menita za umetnika, čeprav je iz dunajske, torej iz prve dobe. — Drugi portreti kažejo večinoma — dejali bi — prostejše gibanje v tehniki, zato so pa tudi manj fini in mehki, manj podrobni, dočim so v značilnih potezah in partijah živi in krepki. To opazujemo že na ženskem portretu, ki smo ga natisnili na str. 49. Kako značilno ¹⁾, ostro-individualno je vse, kar je na tej sliki! To je res slika prave, žive osebe. Jednako lahko rečemo tudi o moškem portretu tukaj na str. 609., o čegar podobnosti z izvirnikom so se ogledovavci laskavo izražali. In ni nam treba istega šele zatrjevati o sliki na str. 616. Vsakdo poreče: Da, prav tako-le ga je narava obdarila s polnim licem, s telesno obilnostjo, s trdnim zdravjem in s srečnim flegmatičnim temperamentom! — Ne samo v omenjenih slikah kaže umetnik svojo veliko reproduktivno moč, ampak tudi v drugih, ki jih ne omenjamo posebej. In to moč je kazal takoj v začetku svojega umetniškega delovanja, tudi v risbah, ki jih je priredil za naš list. Ali ne prepričuje ogledovavca o tem n. pr. še „Posnetek po Rembrandtu“ (na str. 578.)? Kdor je videl kako drugo Rembrandtovo (1606—1660) delo, vidi takoj na našem posnetku pristni značaj največjega holandskega mojstra, čuti nekako ono izredno rumenkasto-zeleno barvo, ki ga je tako zanimala, in čarobni clair-obscur.

Umevaš lahko, da v študijah, ako so res pravi iz domišljije povzeti stvori, ni pričakovati one izrazite individualnosti, kakor v portretih. V pravih študijah deluje plastična moč domišljije. Germove študije izkušajo čim največ približati se realnosti, zato niso nikake meglene in zračne podobe, ampak krepko začrtani istiniti obrazi. Taka študija je

¹⁾ Tisek te slike se ni docela posrečil, ker se frizura ne loči dovolj od ozadja. V istini, kjer delujejo različne barve, se vidi vse drugače. Mnogo ugodnejša za tisk je študija na str. 48.

n. pr. na str. 48., v kateri se kaže ob robu cele vrhne postave krepak sijaj — učinek solčnih žarkov, na prijetnem zelenem ozadju. Še lepša in ljubeznivejša je študija na strani 633., ki je po našem okusu res mojstersko delo. Nedolžnost in preprostost dičita to postavo, stoječo pod milim nebom (plein air) na vrtu. Nekoliko manj nam ugaja študija na str. 611., četudi tej radi priznavamo, da je naravna in pravilna, v barvah in v svetlobi dobro pogojena. V obče pa je dobivala veliko pohvale študija, katero kažemo v posnetku na str. 632. To je starec pod milim nebom na vrtu. Ko smo si ogledovali lani razstavo in napravljali posnetke za list, smo si z veseljem zabeležili med drugim: dobro, naravno.

Našteli smo izmed portretov in študij le one slike, ki smo jih kot najložje izbrali za posnetke. Poleg naših besedij naj namreč umetnikova dela predočujejo tudi slike, ki jih podajemo. Pač so nedostatne tudi te, ker ne predočujejo barve, vendar napravljajo vsaj nekoliko onega vtiska, ki ga napravlja izvirna slika. — Omenjamo tudi, da so portreti s študijami različno veliki; nekateri kažejo osebe v naravni velikosti, nekaj jih je pa manjših. V minijaturi je bila med razstavljenimi slikami št. 9.: „portretna študija“,

Slikal Jos. Germ.

Čitajoča deklica.

ki je jako ugajala in ki priča o umetnikovi veliki natančnosti.

V drugo vrsto devamo „genre-slike“, katerih je bilo v razstavi primerno malo, sedem ali osem, kakor že kdo umeva genre. Germovi genri so vsi jako preprosti. Več nego dveh oseb ne predočuje nobeden, in še te so v jako preprostih poziturah. Na prvem mestu se je obiskovavcu predstavljala „Čitajoča deklica“ (str. 610), ki je nam med vsemi slikami najbolj ugajala. Meščanska deklica sedi v lepo urejeni sobici pred mizo in je zatopljena v čitanje. Živo-barvna preproga na steni skoro preveč vleče oči nase, vendar zadovoljno počivajo nad to mirno in srečno deklico, katere misli vodi zanimivo berilo daleč v tuje kraje. Naš umetnik sam pa ceni med vsemi razstavljenimi slikami najbolj sliko: „V atelieru“ (str. 617). Ko jo je slikar v Pragi dokončal, objavila jo je v posnetku „Zlatá Praha“ in umetnika jako pohvalila. Tudi nam se je omilila, ko smo jo dolgo ogledovali. To rahlo bitje, ki je z vso dušo v svojem delu, živi življenje samo v kraljestvu umetnosti. Skozi veliko okno se vidi bližnja arhitektura jako prozorno. Ne čudimo se, da je ta slika našemu umetniku najbolj všeč, ker je gotovo povzeta iz najmilejših čustev njegovega srca. — Lepa slika je bila tudi razstavljena z naslovom „V molitev utopljen“, katere nismo posneli. Pač pa želimo kakemu razburjencu pomiriti živce ob sliki „Prijatelj živalic“. Debelušen frančiškan neguje mladega psička. Da ima uprav frančiškan takega ljubljence, psička, v tem je — kar bi lahko rekli — umetnikova „kaprica“, ali pa gol slučaj: model-debeluh in frančiškanska halja. — Nekako v sredi med genri in pokrajinskimi slikami je „V nedeljo iz cerkve“. Pravimo „v sredi“ zato, ker je pokrajina skrbno in natančno izdelana, a jedna izmed oseb je ostala nekoliko še v čopiču. Predmet te slike je ta-le: Dve deklici v narodni slovenski noši trgata gredoč iz cerkve na

Slikal Jos. Germ.

Študija.

travniku cvetice. Jedna je že povila šopek za svojega dragega in ga občuduje. Tu ji druga — nagajivka — ponudi še rumeno cvetlico, znamenje ljubosumnosti, in jo hoče s tem podražiti. Ta sličica je zaradi narodne noše in dobro zadetega solnčnega jutra jako zanimala obiskovavce v razstavi.

Najmanj ima naš umetnik pokrajinskih slik: v razstavi je bila jedna sama čisto pokrajinska, „Krajina. Motiv iz Graške okolice“. A žal, da smo ob njej le malo zabeležili, namreč samo: Jako dobro. No, pa bodi to dovolj, zakaj posebne ideje pač nihče ne išče v pokrajinski sliki.

Neki kritik je v lanski oceni obžaloval, da nima Germ nič verskih predmetov. Da pa spoznamo umetnika tudi s te strani, podajemo bravcem posnetek slike: „Sv. Frančišek Serafinski“ na str. 624. Iz te slike sklepamo, da bi naš umetnik tudi verske predmete slikal dobro, ako bi dobil naročila. Pač pa

bo moral bolj povzdigniti se z realističnih tal kakor doslej, ako bo hotel prav uprizoriti verske ideje.

Predno se je dotiskalo poročilo o Germovih delih, smo imeli še priliko ogledati si poslednjo dosedanjo njegovo sliko, ki je ob jednom tudi največja, poltretji meter dolga, in poldrugi meter visoka: „Ljubljanski občinski odbor pozdravlja cesarja dné 7. maja 1. 1895.“ To sliko mu je lani poveril mestni magistrat, in sedaj visi že v mestni dvorani. Ravno pred mestno hišo pozdravlja župan cesarja, mestni odborniki pa, vsi točno portretovani in zadeti, stojé v polkrogu za cesarjem. Natančnost, s katero so izdelane vse osebe in tudi konji, je čudovita, razvrščene so pa vse jako pregledno in jednotno. Tudi v tej sliki je pokazal Jos. Germ svojo moč kot portretist. Ker je obširen opis brez posnetka brezuspešen, omenjamo samo še kot čudno in nekoliko motečo stvar to, da se je na idealnem balkonu kot radovednega gledavca upodobil umetnik poleg sovrstne dame sam. Kakor nam je slika sicer ugajala, tako smo malo odobravalni to pritiklino, kakršne se pač nahajajo tudi pri drugih velikih umotvorih.

Ob koncu moremo sedaj deloma iz umetnikovih del, deloma iz njegovih izjav povzeti temeljne in vodilne njegove nazore o slikarski umetnosti. „Priroda mu je voditeljica, razum pa vladar. Slikarstvo je danes na tako visoki stopinji dovršenosti, ker je izpopolnilo tehniko, in to je izpopolnilo po prirodi. Zato mora ta biti umetniku glavni vzor. Komur je vzor morda kak velik umetnik, ta se je odrekel samostojnosti in individualnosti, ta ne bo nikdar imel znatnega pomena v razvoju umetnosti. Rad pa tudi priznava, da ima umetnost še nalogo izraziti in utelesiti kako idejo. Kadar kaže idejo, tedaj pač ni vezan povsem na vzore v prirodi, ker bi s tem ideja mnogo trpela ali celo ugasnila. To velja zlasti v cerkveni umetnosti. Pravemu umetniku je na tem, da poda gledavcu življenje in resničnost v oblikah in v barvah, zato ne hrepeni po zunanjih uspehih ali efektihi.“

Tako smo sedaj podali, kolikor smo mogli, objektivno sliko našega umetnika in le to želimo, da bi mogli to sliko po vztrajnem napredovanju njegovem še večkrat razširiti in dopolniti.

V jesenski noči.

Jesenska noč, jesenska noč,
kako je čarna tvoja moč!

Zapustil jaz sem miljen kraj,
o njem pa v tebi sanjam zdaj . . .

O dolu krasnem, o vaséh,
o poljih plodnih in vrtéh.

O cerkvah belih vrh gorá,
o sreči, ki je tam domá,

o ljudstvu blagem, ki težkó,
tako težkó je ž njim — slovó . . .

Kot v burni dobi mladih let
srcá mi čustvo pôlje spet. —

Jesenska noč, jesenska noč,
kakó je čarna tvoja moč!

M. O.